

A felsőoktatási hallgatók önkéntességtípusai

MARKOS VALÉRIA

Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola

Bevezetés

A fiatalok önkéntességének motivációit Stefanescu és Osvat (2011) két nagy csoportba különíti el: 1. Önérdékű, szakmai tapasztalatszerző motivációk: kapcsolatépítés, hasonló érdeklődésűekkel való találkozás, szabadidő hasznos eltöltése, sport és kulturális aktivitások tanulása és végzése, információszerzés, készségfejlesztés, könnyebb munkához jutás. 2. Altruista motivációk: hasznos legyen a társadalom számára, másokért cselekedjen, a saját és mások jogainak és érdekeinek védelme.

A két nagy csoporton kívül megjelenhetnek kevert motivációk is. Az új típusú (modern vagy reflexív) önkéntesség individualizáltabb, egoistább, innovatívabb, reflektáltabb, kreatívabb, az érdeklődés és az élmény vezérli. Ez a rövidebb elkötelezettségű, változatos „forgóajtós önkéntesség” (Hustinx 2001) lesz a vonzó az „élménytársadalom” (Schulze 2000, 2003) fiataljainak. Fontossá válik a reciprocitás, a tevékenység belső önértéke (Butcher 2003).

A régi típusú (tradicionális vagy közösségi) önkéntességet erős vallási indíttatás jellemzi, idealisztikus-altruista attitűd, értékelvűség, közösségi motívum, a szolidaritás, valamint a segítség szándéka vezérli. A fiatalokat viszont főként az új típusú önkéntesség jellemzi.

Adatok és módszerek

Tanulmányunkban az önkéntesség motivációit vizsgáljuk országok, intézmények és karok szerint a felsőoktatási hallgatók körében. Kutatásunkban a Teacher Education Students Survey in Central and Eastern Europe (TESSCEE),¹ valamint az Institutional Effect on Students' Achievement in Higher Education (IESA) kutatások² egyesített adatbázisát elemeztük ($N = 1792$), amelyeket a Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központja koordinált (CHERD-Hungary). Vizsgálatunkat Magyarországon Hajdú-Bihar megyében és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, Romániában a Partium-

Levelező szerző: Markos Valéria, Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola, 4032 Debrecen, Egyetem tér 1., E-mail: markosvaleria.90@gmail.com

¹ Az adatfelvételt a SZAKTÁRNET projekt (TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0009) támogatta.

² Az adatfelvételt az RH/885/2013 számú pályázati projekt keretében a Debreceni Egyetem támogatta.

ban, Erdély középső részében és Székelyföldön, Ukrajnában Kárpátalján, valamint Szerbiában a Délvidéken folytattuk 2014-ben.

Az önkéntesség motivációjának vizsgálatához egy 20 itemes Likert-skálát használtunk, melynek alapját a Clary et al. (1998) által kifejlesztett Volunteer Functions Inventory (VFI) skála itemei adták. A kérdőív terjedelmi korlátaiból kifolyólag csökkentünk kellett az itemek számát 59-ről 20-ra.³

Kutatásunkban az alábbi hipotéziseket fogalmaztuk meg:

1. Az önkéntesség motivációi mentén feltehetőleg három típus alakul ki: a tradicionális önkéntesek, az új típusú önkéntesek és a kevert motivációjú önkéntes csoport (*Fényes–Kiss 2011*).
2. Az önkéntesség típusai országok és karok szerint eltérnek: míg Magyarországon főként az új típusú önkéntesség lesz a jellemző, a határon túli önkénteseket inkább a tradicionális önkéntesség fogja jellemezni (*Pusztai–Fényes 2014*).

Az önkéntesség típusai az önkéntesség motivációi szerint

Hipotézisünk, miszerint a hallgatók az önkéntesség motivációi tekintetében három típusba csoportosulnak – azaz vannak a tradicionális önkéntesek, új típusú önkéntesek, valamint kevert motivációjú önkéntesek – tisztán nem volt kimutatható. Így a három-klasztteres megoldás helyett az ötklasztteres megoldást választottuk. Az egyetemi évek alatt önkéntes munkát végzők körében öt csoportot alakítottunk ki az önkéntesség motivációi alapján, melyek elnevezései a következők: a posztmodern, az altruista, az eminens, a puritán és a segítő új típusú önkéntes csoport. A klasztersúlyokat lásd az 1. táblázatban.

Az 1. táblázat alapján megállapítható, hogy a posztmodern önkéntesek számára fontos a szabadidő hasznos eltöltése, az új ismeretek szerzése, a szakmai fejlődés, az, hogy gyakorolják készségeiket, képességeiket, hogy baráti és szakmai kapcsolatokat építsenek ki, és munkatapasztalatot szerezzenek. Azért önkénteskednek, hogy jobban és hasznosnak érezzék magukat, segítsenek másokon, megismerjenek, megértsenek másokat, és változtatni tudjanak a világon. Fontos számára a nyelvtanulás, az új kultúrák megismerése és a hagyományőrzés.

Az altruista típusba azok az önkéntesek tartoznak, akik számára jelentős mértékben semmilyen önkéntes motiváció nem volt fontos, azon kívül, hogy segítsenek másokon. Az eminensek számára viszont az összes önkéntességi motiváció kiemelt mértékben fontos volt.

A puritánok nagy jelentőséget tulajdonítanak szinte minden motivációs tényezőnek, kivéve annak, hogy a szűkebb környezetük, azaz a barátaik, családjuk is önkénteskedjen, valamint annak, hogy önkéntes tevékenységüket később beírassák az önéletrajzukba.

³ Mennyiben motiváltak az alábbiak az önkéntes munkavégzésben? 1. szabadidő hasznos eltöltése 2. új ismeretek szerzése, szakmai fejlődés 3. jobban érzem magam 4. gyakoroljam készségeim 5. segítek másokon 6. új ismerősök, barátok szerzése 7. szakmai kapcsolatok szerzése 8. munkatapasztalat szerzése 9. nyelvtanulás 10. új kultúrák megismerése 11. változtatni szerettem volna a világon 12. mert a barátaim, családtagjaim is önkénteskednek 13. beírassam az önéletrajzomba 14. hasznosnak érzem magam 15. felülemelkedjek saját problémáimon 16. valahol elismerjenek 17. másként lássam a világot az önkéntesség által 18. megismerjek és megértsék másokat 19. környezetvédelem, globális problémák megoldása 20. hagyományőrzés, kulturális értékek védelme

1. táblázat: Az önkéntes klasztercsoportok (klaszttersúlyok 1–4-ig) ($N = 461$)

	Klasztercsoportok				
	Poszt-modern	Altruista	Eminens	Puritán	Segítő új típusú
szabadidő hasznos eltöltése	3,18	1,94	3,63	2,68	3,18
új ismeretek szerzése, szakmai fejlődés	3,76	1,69	3,78	2,86	3,40
hogyan jobban érzem magam	3,33	2,20	3,77	2,85	2,95
hogyan gyakoroljam készségeim	3,59	1,71	3,74	2,86	3,18
hogyan segítek másokon	3,79	2,82	3,91	3,09	3,09
új ismerősök, barátok szerzése	3,68	1,82	3,73	2,93	2,65
szakmai kapcsolatok szerzése	3,57	1,59	3,54	2,73	2,91
munkatapasztalat szerzése	3,72	1,84	3,68	2,84	3,18
nyelvtanulás	3,29	1,49	3,08	2,59	1,79
új kultúrák megismerése	3,30	1,47	3,07	2,66	1,69
változtatni szerettem volna a világon	2,74	1,94	3,35	2,53	1,67
mert a barátaim, családtagjaim is	1,76	1,67	2,59	2,35	1,55
hogyan beírhasam az önéletrajzomba	2,02	1,51	2,92	2,43	1,60
hogyan hasznosnak érzem magam	2,77	2,27	3,74	2,95	2,69
hogyan felülemelkedjek saját problémáimon	1,93	1,59	3,23	2,59	1,73
hogyan valahol elismerjenek	1,84	1,41	3,23	2,60	1,78
hogyan másként lássam a világot az önkéntesség által	2,48	1,78	3,52	2,76	2,08
hogyan megismerjek és megértek másokat	2,95	1,49	3,61	2,82	2,32
környezetvédelem, globális problémák megoldása	2,44	1,76	2,95	2,52	1,71
hagyományörzés, kulturális értékek védelme	2,61	1,47	3,04	2,64	1,91

Megjegyzés: A 2,5 feletti értékeket vastagon szedtük.

Forrás: IESA-TESSCEE II. 2014

A segítő új típusú önkéntes számára fontosak az új típusú önkéntes jellemzők, mint az, hogy gyakorolja készségeit/képességeit, barátokat, szakmai kapcsolatokat, munkatapasztalatot és új ismereteket szerezzen, szakmailag fejlődjön, szabadidejét hasznosan eltöltse, jobban érezze magát, valamint hasznosnak érezze magát az önkéntesség során. Azonban megjelenik a segítő attitűd is, hiszen azért is önkénteskedik, hogy segíthessen másokon.

Az önkéntesség típusainak vizsgálata országok szerinti bontásban

Az öt önkénteségtípust országonkénti bontásban is megvizsgáljuk. A 2. táblázatból látható, hogy a kutatásban megkérdezett felsőoktatási hallgatók többsége – bármely országot nézzük is – az ún. puritán csoportba tartozik legnagyobb arányban. Az önkéntes motivációk közül egyaránt fontos számukra a másokon való segítség, valamint a saját szakmai fejlődésük, készségük, képességük gazdagítása. Motivációjuk egyaránt egoista és altruista. Az önkéntes tevékenységet nem azért végzik, mert környezetük, családjuk,

2. táblázat: Az önkéntes klasztercsoportok (klaszttersúlyok 1–4-ig) ($N = 461$)

Intézmény országa	Posztmodern (%)	Altruista (%)	Eminens (%)	Puritán (%)	Segítő új típusú (%)	Összesen (fő)
Magyarország	19,9	16,5	19,5	27,1	16,9	236
Románia	27,4	0,9	24,8	30,1	16,8	113
Ukrajna	12,15	9,1	12,5	48,9	17	88
Szerbia	20,8	4,2	29,2	29,2	16,7	24

Megjegyzés: $\chi^2 = 0,000$

Forrás: IESA-TESSCEE II. 2014

barátaik is önkénteskednek, valamint azért sem, hogy önkéntes tevékenységüket feltűn-
tessék önéletrajzukban. Az önkéntesség önmaguk számára fontos, és nem a kívüllég felé
való láttatása a cél. Az országok közti eltéréseknél Ukrajna (Kárpátalja) emelkedik ki:
itt a legtöbb a puritán önkéntes, melynek oka lehet, hogy az önkéntesség kultúrája a mun-
kakultúrában még nem terjedt el. A munkaadók többsége a munkafelvétel során nem
részesíti kedvezőbb elbírálásban az önkéntes munkát végzett álláskeresőket.

A posztmodern csoport a romániai mintában volt a legnagyobb arányú (27,4%). A
mintánkban szereplő román felsőoktatási intézményekben jelentős arányban jelennek
meg magyar hallgatók is. A romániai magyarok kisebbségi létben élnek, ezért nagyobb
szükségük van identitásuk megőrzésére, mint a többségi társadalomban élőknek. Ilyen
identitásmegőrző tevékenység lehet a hagyományörzés és a kultúra ápolása, ezért kiemelt
hangsúlyt fordítanak pl. a néptánc, a népzene és a népművészet megőrzésére, mely szer-
vezeti keretek között is működhet, ahol szükséges az önkéntesek bevonása is. Pusztai
és Fényes (2014) kutatásaikban kimutatták, hogy a (többségében magyar nemzetiségű)
romániai hallgatók körében a legnagyobb a templomba járók aránya a mintában szereplő
többi ország hallgatói közül. Ez az erős vallásosság is magyarázhatja a másokon való se-
gítés értékének nagyobb arányú elfogadását, illetve a vallásosság (ami felfogható egyfajta
hagyományörzésnek is) erősíti más tradíciók fenntartását is.

Az altruista csoport 16,5%-kal a magyarországi hallgatók körében a legnagyobb ará-
nyú. Az adatokból arra következtethetünk, hogy a válaszadó fiatalok többsége az önkén-
tességen a hagyományos, régi típusú önkéntességet értette, melynek fő célja a másokon
való segítség. Bár a magyarországiak többsége – hasonlóan a többi országhoz – a puritán
csoportba tartozik, úgy tűnik, Magyarországon – hipotézisünkkel szemben – az új típu-
sú önkéntesség még nem olyan szinten elterjedt a fiatalok körében, mint a többi három
országban. A 2011-ben bevezetett iskolai közösségi szolgálat célja lehet az új típusú ön-
kéntesség motiváló tényezőinek erősítése pl. a pályaeorientáció elősegítése és a kapcsolati
háló bővítése. A közösségi szolgálat hatására a jövőben az önkéntesség növekedésére szá-
míthatunk, így remélhetőleg mind az új, mind a régi típusú önkéntesek száma gyarapod-
ni fog Magyarországon (Markos 2015).

Az eminens csoport számára az összes önkéntesi motiváció fontos szerepet kap, mely
csoport a délvidéki almintában felülreprezentált (29,2%). Országuk bizonyos helyze-
tekben megkívánja a közös összefogást, a segítő önkéntesek aktivitását. A közelmúlt
háborús eseményei, napjaink gyakori földcsuszamlásai, tűzvészei, árvizei az országban
elősegítik és erősítik az alulról építkező önkéntes szerveződések és az önkéntesek se-
gítő tevékenységét. Szerbiában magas a munkanélküliek aránya: 2015-ben 21,4%-os

munkanélküliségi rátáról számoltak be (*European Economic Forecast 2016*), így a fiatalok számára hasznos lehet az új típusú önkéntesség, mely lehetőséget ad a munkaerőpiachoz szükséges készségek, képességek, szakmai tudás elsajátítására és a kapcsolatok építésére. A Szerbiában tanuló válaszadók tehát felülreprezentáltak az eminens csoportban, de adatbázisunkban viszonylag alacsony a számuk, összesen 24 fő.

A segítő új típusú önkéntesek aránya Ukrajnában a legmagasabb (17%), de nem sokkal marad el tőle a többi ország sem: Magyarországon 16,9%, Romániában 16,8% és Szerbiában 16,7%. Kelet-Közép-Európában a magas munkanélküliségi arány miatt a fiatalok számára az önkéntesség segítheti a munkaerőpiacra való belépést és a munkaerő-piaci szocializációt. Így a segítő attitűd mellett megjelenik az egoista motiváció is az önkéntes munkavállalásnál.

Hipotézisünk, miszerint Magyarországon főként az új típusú önkéntesség a jellemző, a határon túli önkénteseket pedig a tradicionális önkéntesség jellemzi, nem volt kimutatható. A válaszadók többségére az új típusú önkéntesség volt jellemző Magyarországon és határon túl egyaránt, mely mellett másodlagos tényezőként megjelenik a segítő attitűd is.

Az önkéntesség típusainak vizsgálata karok szerinti bontásban

A következő részben az öt önkénteségtípust karonkénti bontásban vizsgáljuk. A 3. táblázatban a négy ország összesen hét felsőoktatási intézményének⁴ 14 kara szerepel a hallgatói önkéntes motivációs csoportok szerinti bontásban.

3. táblázat: A hallgatói önkéntes motivációs csoportok aránya kari bontásban* (sorszázalék) ($N = 364$)

Kar	Posztmodern	Altruista	Eminens	Puritán	Segítő új típusú	Összesen (fő)
BBTE Pszichológia és Neveléstudományok Kar	25,0	0,0	14,3	50,0	10,7	28
BBTE Római Katolikus Kar	41,7	0,0	20,8	25,0	12,3	24
DE Bölcsészettudományi Kar	26,0	14,0	24,0	16,0	20,0	50
DE Egészségügyi Kar	15,4	7,7	38,5	15,4	23,1	13
DE Gazdaságtudományi Kar	17,5	15,0	17,5	42,5	7,5	40
DE Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar	6,7	6,7	13,3	60,0	13,3	15
DE Természettudományi és Technológiai Kar	21,9	23,4	18,8	21,9	14,1	64
MÁE Pedagógiai Kar	3,8	7,7	3,8	50,0	34,6	26
RFKMF Természettudományok	0,0	26,7	6,7	60,0	6,7	15

folytatás a következő oldalon

⁴ Magyarország: Debreceni Egyetem; Románia: Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem; Szerbia: Újvidéki Egyetem; Ukrajna: Munkácsi Állami Egyetem, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ungvári Nemzeti Egyetem.

3. táblázat: A hallgatói önkéntes motivációs csoportok aránya kari bontásban* (sorszázalék)
($N = 364$) – folytatás

Kar	Posztmodern	Altruista	Eminens	Puritán	Segítő új típusú	Összesen (fő)
RFKMF Történelem és Társadalomtudomány	9,1	0,0	36,4	45,5	9,1	11
Sapientia EMTE Gazdaság- és Humántudományok Kar	40,0	0,0	20,0	20,0	20,0	10
Sapientia EMTE Műszaki és Humántudományok Kar	20,0	4,0	28,0	36,0	12,0	25
UE Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar	20,8	4,2	29,2	29,2	26,7	24
UNE Humán és Természettudományi Kar	31,6	0,0	15,8	36,8	15,8	19

* Az önkéntesek száma az adatbázisban 596 fő volt, azonban a 3. táblázatban csak a 10 főt meghaladó karok szerepelnek, így az önkéntesek száma 364 főre csökkent.

Megjegyzés: $\chi^2 = 0,001$

Forrás: IESA-TESSCEE II. 2014

A Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, a Sapientia EMTE Gazdaság- és Humántudományok Kar, valamint a BBTE Római Katolikus Kar önkéntesei legnagyobb arányban a posztmodern csoportba sorolhatók. A posztmodernnek abban térnek el a többi csoporttól, hogy számukra kiemelt mértékben fontos az új ismeretek szerzése, a szakmai fejlődés, készségeiknek, képességeiknek a gyakorlása, a nyelvtanulás, új kultúrák megismerése és a hagyományörzés. A Debreceni Egyetem BTK szakjai, valamint a Sapientia EMTE Gazdaság- és Humántudományok Kar szakjai között megtalálhatók a nyelvszakok. Az idegen nyelvek mélyebb elsajátításához jó lehetőség lehet a hallgatók számára az önkéntesség, akár külföldön is, nyelvgyakorlás céljából. A Debreceni Egyetem BTK hallgatói között megtalálhatók a néprajzosok, akik önkéntes tevékenységük során feltehetőleg a hagyományörzést hangsúlyozzák, vagy az andragógusok, akik az élethosszig tartó tanulás hírnökei. A Sapientia EMTE Gazdaság- és Humántudományok Kar kínálata között megtalálható a humánerőforrás szak, mely munkaerőpiac-elemzéssel, közösségfejlesztéssel, karrier-tanácsadással, fejlesztésekkel stb. foglalkozik. A humánerőforrás szakembereinek olyan készségek, képességek, szakmai kapcsolatok és munkatapasztalatok birtokában kell lenniük, melyet a munkaerőpiacon önkéntes munkával is megszerezhetnek. A posztmodern csoport felülreprezentált még a BBTE Római Katolikus Karon is. Valószínűsíthető, hogy a karon tanuló hallgatók nagyobb része az egyház tanításai szerint él, és a vallásos tradíciók fenntartása erősítheti más, nem vallásos hagyományok megőrzését is, mely a posztmodern csoportba tartozó hallgatók számára kiemelten fontos.

Az altruista típusban a DE Természettudományi és Technológiai Kar felülreprezentált. E csoportra jellemző, hogy önkéntességüket az az egyetlen cél vezérli, hogy segíthessenek másokon. A Természettudományi és Technológiai Kar hallgatói tanulmányaik során természeti jelenségekkel foglalkoznak, melynek középpontjában nem feltétlenül maga az ember áll. Ebből következtethető, hogy szabadidejükben inkább olyan humánus tevékenységeket végeznek, melyek során közvetlen módon segíthetnek

embertársaikon, még akkor is, ha ezzel nem alapozzák meg szakmai karrierjüket, vagy nem mélyítik tovább természettudományi tudásukat. Önkéntes tevékenységeik során empátiájukat képesek kifejezni tetteikben, melyre az egyetem falain belül nem biztos, hogy lehetőségük nyílna.

Az egészségügyi és pedagógiai karokon egyértelműen az eminens hallgatói csoport volt felülreprezentált. Az eminens hallgatókra jellemző, hogy minden motivációs tényező kiemelkedően fontos számukra. A fenti karok hallgatói tanulmányaik során az egészségügyi, a szociális és az oktatási rendszer tanulmányozásával foglalkoznak, valamint azzal, hogyan tudnának minél hatékonyabban beavatkozni a társadalom ezen területein. E szakok hallgatóit a hátrányos helyzetű célcsoportok segítői között feltehetőleg kiemelt mértékben megtalálhatjuk. Önkéntesként dolgozhatnak pl. tanodákban, egészségügyi és szociális intézményekben (öregok otthonában, fogyatékosokat ellátó intézményekben), ezért a karrierépítés és a másokon való segítség célja összekapcsolódhat e karok hallgatóinál.

A puritán csoportban is a hagyományos és az új típusú motivációk találkoznak. Itt egyrészt reál karok (gazdasági, mezőgazdasági, műszaki), másrészt humán karok (pszichológia, pedagógia, történelem) hallgatói találhatók. A puritán csoport önkéntesei nagy jelentőséget tulajdonítanak szinte minden motivációs tényezőnek, kivéve annak, hogy önkéntes tevékenységüket beírassák az önéletrajzukba. A reál szakok esetén ennek oka az lehet, hogy a munkaerőpiacon a forprofit szféra (mely a reál szakos hallgatók potenciális munkaerő-piaci terepe) nem ismeri el olyan mértékben az önkéntes tevékenységet, mint a civil szféra. Az önéletrajzba beírás mellőzése esetükben származhat abból, hogy valószínűsíthetően olyan munkaerő-piaci helyzetbe fognak kerülni a végzésüket követően, hogy vagy nem lesznek rászorulva valamikori önkéntességüket igazoló hitelesítésekre, vagy úgy gondolják, hogy az önkénteskedésük nem releváns szempont a jövőbeli állásinterjúik során. A humán karok közül a BBTE Pszichológia és Neveléstudományok Karon, a MÁE Pedagógiai Karon, az RFKMF Történelem és Társadalomtudományi Intézetben, az UE Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karon felülreprezentált még a puritán csoport. A többségében pedagógus szakok számára az önkéntesség fel nem tüntetése az önéletrajzban abból eredhet, hogy gyakorlati tapasztalataikat nem az önéletrajzban, hanem a külön erre kialakított dokumentumban (Magyarországon a portfólióban) tüntetik fel. Így önkéntességüket az önéletrajzban való feltüntetésén kívül minden más tényező motiválhatja.

Hipotézisünk – miszerint az önkéntesség motivációi eltérőek országoként és karonként – tehát részben igazolódott. A klasztercsoportokban vegyesen jelennek meg magyarországi és határon túli karok. Homogén csoportok országok és klasztercsoportok között nem voltak kimutathatóak.

Összegzés

Az önkéntesség motivációi alapján öt hallgatói önkéntes csoportot alakítottunk ki, és megvizsgáltuk azt is, hogy az önkéntesség típusa hogyan alakul országoként és karonként. Mind Magyarországon, mind a határon túl az önkéntességet végző hallgatók többsége a puritán típusba került. Számára fontos a másokon való segítség, de emellett a saját szakmai fejlődésük és készségeik gyarapítása is. Az önkéntes tevékenységet nem azért végzik, mert a környezetük, családjuk, barátaik is ezt teszik, valamint azért sem, hogy

önkéntes tevékenységüket feltüntessék önéletrajzukban. A puritán csoport felülreprezentáltságának oka, hogy Kelet-Közép-Európában az önkéntesség kultúrája a munkakultúrában még nem terjedt el. A munkaadók többsége a munkafelvétel során nem részesíti kedvezőbb elbírálásban az önkéntes munkát végzett álláskeresőket. Az önkéntesség motivációi eltérnek országonként és karonként, a klasztercsoportokban vegyesen jelennek meg magyarországi és határon túli karok. Függetlenül attól, hogy milyen karon és szakon tanul a diák, az önkéntesség lehetőséget nyújt, hogy szaktudását tovább bővítse, segíti a munkaerő-piaci szocializációt és a mielőbbi elhelyezkedést, valamint hozzájárul a hasznos és tartalmas szabadidő eltöltéséhez is.

IRODALOM

- BUTCHER, J. (2003) A Humanistic Perspective on the Volunteer-recipient Relationship: A Mexican Study. In: DEKKER, P. – HALMAN, L. (eds) *The Values of Volunteering. Cross-Cultural Perspectives*. New York, Boston, Dordrecht, London, Moscow, Kluwer Academic/Plenum Publishers. pp. 111–126.
- CLARY, E. G. – SNYDER, M. – RIDGE ROBERT, D. – COPELAND, J. – STUKAS, A. – HAUGEN, J. & MIENE, P. (1998) Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74/6. pp. 1516–1530.
- FÉNYES H. – KISS G. (2011) Az önkéntesség Európai Éve – Az önkéntesség társadalmi jelensége és jelentősége. *Debreceni Szemle*, I. rész, vol. XIX. No. 4. pp. 360–368.
- HUSTINX, L. (2001) Individualization and New Styles of Youth Volunteering an Empirical Exploration. *Voluntary Action*, 3/2. pp. 57–76.
- MARKOS V. (2015) Az iskolai közösségi szolgálat iránti attitűdök a középiskolások körében. In: DOBI E. (ed.) *Juvenilia VI. Debreceni Bölcsész Diákkörösök Antológiája*. Debrecen, Printart-Press Kft. pp. 209–224.
- PUSZTAI G. – FÉNYES H. (2014) Önkéntesség és vallásosság összefüggései eltérő felekezeti kompozíciójú közegekben. In: PUSZTAI G. – LUKÁCS Á. (eds) *KözössÉGteremtők. Tisztelegés a magyar vallásszociológusok nagy nemzedéke előtt*. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó. pp. 329–350.
- SCHULZE, G. (2000) Élménytársadalom. A jelenkor kulturszociológiája. A mindennapi élet esztétizálódása. *Szociológiai Figyelő*, 15/1–2. pp. 135–157.
- SCHULZE, G. (2003) A Német Szövetségi Köztársaság kulturális átalakulása. In: WESSELY ANNA (ed.) *A kultúra szociológiája*. Budapest, Osiris Kiadó. pp. 186–204.
- STEFANESCU, F. – OSVAT, C. (2011) Volunteer Landmarks among College Students. *The Yearbook of the „Gh. Zane” Institute of Economic Reserches*, 01/2011, 20(2). pp. 139–149.

DOKUMENTUM

- European Economic Forecast (2016). http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2014_winter/cc_serbia_en.pdf [Letöltve: 2016. 02. 12.]